

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (stora avdelningen)

den 10 september 2019*

”Överklagande – Gemensam utrikes- och säkerhetspolitik – Restriktiva åtgärder som riktats mot Islamiska republiken Iran – Ersättning för skada som HTTS påstår sig ha lidit till följd av upptagandet i förteckningen över personer och enheter på vilka frysning av medel och ekonomiska resurser ska tillämpas – Skadeståndstalan – Nödvändiga villkor för Europeiska unionens utomobligatoriska skadeståndsansvar – Begreppet ’tillräckligt klar överträdelse av en unionsrättslig bestämmelse’ – Bedömning – Begreppet ’ägs eller kontrolleras’ – Motiveringsskyldighet”

I mål C-123/18 P,

angående ett överklagande enligt artikel 56 i stadgan för Europeiska unionens domstol, som ingavs den 13 februari 2018,

HTTS Hanseatic Trade Trust & Shipping GmbH, Hamburg (Tyskland), företrätt av M. Schlingmann, Rechtsanwalt,

klagande,

i vilket de andra parterna är:

Europeiska unionens råd, företräd av J.-P. Hix och M. Bishop, båda i egenskap av ombud,

svarande i första instans,

Europeiska kommissionen, inledningsvis företräd av R. Tricot, M. Kellerbauer och C. Zadra, därefter av R. Tricot, C. Hödlmayr och Zadra, samtliga i egenskap av ombud,

intervenient i första instans,

meddelar

DOMSTOLEN (stora avdelningen)

sammansatt av ordföranden K. Lenaerts, vice ordföranden R. Silva de Lapuerta, avdelningsordförandena J.-C. Bonichot, A. Prechal och M. Vilaras samt domarna A. Rosas (referent), E. Juhász, M. Ilešič, J. Malenovský, L. Bay Larsen, C.G. Fernlund, P. G. Xuereb, och N. J. Piçarra,

generaladvokat: G. Pitruzzella,

justitiesekreterare: handläggaren K. Malacek,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 26 november 2018,

* Rättegångsspråk: tyska

och efter att den 5 mars 2019 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,
följande

Dom

- 1 HTTS Hanseatic Trade Trust & Shipping GmbH (nedan kallat HTTS) har yrkat att domstolen ska upphäva den dom som meddelades av Europeiska unionens tribunal den 13 december 2017, HTTS/rådet (T-692/15, EU:T:2017:890) (nedan kallad den överklagade domen), genom vilken tribunalen ogillade HTTS talan om ersättning för den skada som bolaget påstår sig ha lidit till följd av att bolaget upptogs i förteckningen dels i bilaga V till rådets förordning (EG) nr 423/2007 av den 19 april 2007 om restriktiva åtgärder mot Iran (EUT L 103, 2007, s. 1) genom rådets genomförandeförordning (EU) nr 668/2010 av den 26 juli 2010 om genomförande av artikel 7.2 i förordning (EG) nr 423/2007 om restriktiva åtgärder mot Iran (EUT L 195, 2010, s. 25), dels i bilaga VIII till rådets förordning (EU) nr 961/2010 av den 25 oktober 2010 om restriktiva åtgärder mot Iran och om upphävande av förordning nr 423/2007 (EUT L 281, 2010, s. 1) genom förordning nr 961/2010.

Tillämpliga bestämmelser

- 2 I artikel 16 i förordning nr 961/2010, som återfinns i kapitel IV med rubriken ”Frysning av tillgångar och ekonomiska resurser”, föreskrivs följande i punkt 2:

”Alla tillgångar och ekonomiska resurser som tillhör eller ägs, innehas eller kontrolleras av de personer, enheter och organ som anges i bilaga VII ska frysas. Bilaga VIII ska omfatta fysiska och juridiska personer, enheter och organ som inte omfattas av bilaga VII men om vilka det i enlighet med artikel 20.1 b i rådets beslut 2010/413/Gusp [av den 26 juli 2010 om restriktiva åtgärder mot Iran och om upphävande av gemensam ståndpunkt 2007/140/Gusp (EUT L 195, 2010, s. 39)] har fastställts att de

- a) är engagerade i, är direkt knutna till eller ger stöd till Irans spridningskänsliga kärntekniska verksamhet eller till Irans utveckling av system för kärnvapenbärare, inklusive genom att medverka i upphandling av förbjudna varor och teknik, eller ägs eller kontrolleras av en sådan person eller enhet eller ett sådant organ, inbegripet genom olagliga medel, eller agerar för deras räkning eller på deras uppdrag,

...

- d) är en juridisk person, enhet eller organ som ägs eller kontrolleras av Islamic Republic of Iran Shipping Lines (IRISL).

...”

Bakgrund till tvisten

- 3 I punkterna 1–10 i den överklagade domen redogör tribunalen för bakgrunden till tvisten enligt följande:

”1 [HTTS] är ett tyskt bolag som bildades i mars 2009 av dess enda bolagsman och verkställande direktör N. Bateni. HTTS verkar som fraktmäklare och tillhandahåller tekniskt underhåll av fartyg.

- 2 Det aktuella målet rör de restriktiva åtgärder som införts för att utöva påtryckningar mot Islamiska republiken Iran för att förmå denna att upphöra med sin spridningskänsliga kärntekniska verksamhet och med att utveckla kärnvapenbärare (nedan kallat kärnvapenspridning). Det handlar närmare bestämt om ett av målen angående åtgärder som vidtagits mot rederiet [IRISL], och de fysiska och juridiska personer som påstås vara kopplade till detta rederi. Bland dessa befann sig enligt Europeiska rådet, HTTS och två andra rederier, nämligen Hafize Darya Shipping Lines (nedan kallat HDSL) och Safiran Pyam Darya Shipping Lines (nedan kallat SAPID).
- 3 Det ursprungliga upptagandet av HTTS i förteckningarna över personer, enheter och organisationer som är föremål för restriktiva åtgärder i bilaga V till [förordning nr 423/2007] ägde rum den 26 juli 2010, till följd av ikraftträdandet av genomförandeförordning [nr 668/2010]. Detta upptagande blev inte föremål för någon ogiltighetstalan. Den omständigheten att HTTS uppfördes i förteckningarna över personer, enheter och organisationer som är föremål för restriktiva åtgärder i bilaga VIII till [förordning 961/2010], vilket skedde några månader senare genom nämnda förordning, har däremot bestritts av HTTS och sedan ogiltigförklarats av tribunalen, vilken fann att upptagandet i förteckningarna inte var tillräckligt väl motiverat (se punkt 5 nedan).
- 4 Enligt förordning nr 668/2010, var det huvudsakliga skälet till att HTTS togs upp i förteckningarna att det '[h]andla[de] på HDSL:s vägnar i Europa'. Enligt förordning nr 961/2010, var skälet att bolaget 'kontrollera[des] av och/eller agera[de] på uppdrag av IRISL'.
- 5 Genom dom av den 7 december 2011, HTTS/rådet (T-562/10, EU:T:2011:716), ogiltigförklarade tribunalen förordning nr 961/2010, i den del den avsåg detta bolag, men med verkan från den 7 februari 2012, för att eventuellt göra det möjligt för rådet att under tiden komplettera motiveringen till att HTTS upptogs i förteckningarna. Tribunalen ansåg nämligen att en ogiltigförklaring med omedelbar verkan av förordning nr 961/2010 skulle kunna allvarligt och oåterkalleligt påverka effektiviteten av de restriktiva åtgärder som vidtagits genom förordningen mot Islamiska republiken Iran, eftersom 'det inte [kan] uteslutas att det i sak kan visa sig att det finns grund för att besluta om restriktiva åtgärder mot sökanden' (dom av den 7 december 2011, HTTS/rådet, T-562/10, EU:T:2011:716, punkterna 41 och 42).
- 6 Efter meddelandet av domen av den 7 december 2011, HTTS/rådet (T-562/10, EU:T:2011:716), upptogs sökanden vid flera tillfällen i förteckningarna av rådet, vilket i samtliga fall bestreds av sökanden och sedan också i samtliga fall ogiltigförklarades av tribunalen i dom av den 12 juni 2013, HTTS/rådet (T-128/12 och T-182/12, ej publicerad, EU:T:2013:312), och dom av den 18 september 2015, HTTS och Bateni/rådet (T-45/14, ej publicerad, EU:T:2015:650).
- 7 På detta stadium ska det i övrigt erinras om att tribunalen i dom av den 16 september 2013, Islamic Republic of Iran Shipping Lines m.fl./rådet (T-489/10, EU:T:2013:453), likaledes ogiltigförklarade upptagandet av IRISL och andra rederier, däribland HDSL och SAPID, i de förteckningar som rörde dem, av den anledningen att de omständigheter som rådet hade anfört inte motiverade att IRISL upptogs i förteckningen och följaktligen inte heller kunde motivera att restriktiva åtgärder vidtogs och bibehölls som avsåg andra rederier som hade tagits upp i förteckningarna med anledning av deras koppling till IRISL.
- 8 Genom skrivelse av den 23 juli 2015 riktade sökanden ett skadeståndsanspråk mot rådet med anledning av den skada som bolaget ansåg sig ha lidit till följd av det ursprungliga upptagandet och de följande upptagandena av bolaget i förteckningarna över personer som hade kopplingar till IRISL:s verksamhet.
- 9 I denna begäran om skadestånd åberopade sökanden den materiella och immateriella skada som bolaget ansåg sig ha lidit, inte endast med anledning av att det upptagits i förteckningarna, vilket hade beslutats i förordning nr 668/2010 och förordning nr 961/2010, och är föremål för detta mål, utan även den skada som åsamkats på grund av senare upptaganden och återupptaganden i

förteckningarna (se punkt 6 ovan). Den ekonomiska skadan uppgick således till sammanlagt 11 928 939 euro och den ideella skadan till 250 000 euro, för perioden från och med den 26 juli 2010 till och med den 18 september 2015.

10 Genom skrivelse av den 16 oktober 2015 avlog rådet denna begäran.”

Förfarandet vid tribunalen och den överklagade domen

- 4 HTTS väckte talan genom ansökan som inkom till tribunalens kansli den 25 november 2015 och yrkade att rådet skulle förpliktas att utge skadestånd till bolaget med 2 516 221,50 euro för den ekonomiska och ideella skada som bolaget lidit till följd av upptagandet av det i förteckningarna i bilaga V till förordning nr 423/2007 och i bilaga VIII till förordning nr 961/2010 (nedan kallade de omtvistade förteckningarna).
- 5 Genom handling som inkom till tribunalens kansli den 5 april 2016 ansökte Europeiska kommissionen om att få intervensera till stöd för rådets yrkanden. Ordföranden på tribunalens sjunde avdelning biföll denna ansökan den 13 maj 2016.
- 6 HTTS åberopade i ansökan två grunder till stöd för sin talan, vilka avsåg åsidosättande av motiveringsskyldigheten respektive åsidosättande av de materiella villkor som motiverade att bolaget togs upp i de omtvistade förteckningarna.
- 7 Vad gäller den andra grunden, som prövades först av tribunalen i punkterna 44–46 i den överklagade domen, angav tribunalen att en restriktiv åtgärd som en icke-statlig enhet kan bli föremål för inte i sig är en självständig rättsakt från rådet i form av en straffrättslig eller administrativ påföljd gentemot denna enhet. Den utgör däremot en nödvändig åtgärd, i den mening som avses i artikel 215.2 FEUF, för att Europeiska unionen gradvis ska kunna uppnå det konkreta resultat som den eftersträvar inom ramen för internationella relationer, det vill säga i detta fall att få Islamiska republiken Irans spridningskänsliga kärntekniska verksamhet att upphöra, och att, enligt fast rättspraxis, det övergripande målet att bevara freden och stärka den internationella säkerheten i enlighet med målen för unionens yttre åtgärder som anges i artikel 21 FEU kan motivera att beslut att genomföra rättsakter som antagits av unionen för att förverkliga detta grundläggande mål får negativa konsekvenser, även betydande sådana, för vissa ekonomiska aktörer.
- 8 Vidare konstaterade tribunalen i punkt 47 i den överklagade domen för det första att ingripandet i HTTS affärsverksamhet till följd av frysningen av bolagets tillgångar, inte automatiskt kunde anses ge upphov till unionens utomobligatoriska skadeståndsansvar och att det, för att sådant ansvar skulle aktualiseras, krävdes att unionsdomstolen konstaterade att det begåtts flagranta och oursäktliga underlåtelser eller gjorts uppenbart oriktiga bedömningar från den berörda institutionens sida vad gäller förekomsten av påstådda band mellan HTTS och övriga berörda bolag, såsom bland annat IRISL.
- 9 För det andra preciserade tribunalen i punkt 48 i den överklagade domen att även en eventuell ogiltigförklaring av en eller flera av rådets rättsakter vilka gett upphov till den skada som HTTS har gjort gällande utgör ett ovedersägligt bevis för att rådet gjort sig skyldigt till en tillräckligt klar överträdelse, som i kraft av själva sakförhållandet (*ipso jure*) gör det möjligt att fastställa unionens skadeståndsansvar.
- 10 För det tredje påpekade tribunalen i punkterna 49–51 i den överklagade domen att om sökanden, med iakttagande av principen om ett kontradiktoriskt förfarande, kan fastställa den åberopade skadans omfattning och storlek genom att använda uppgifter som hänför sig till tiden efter det att talan har väckts, har svarandeinstitutionen rätt att göra gällande alla relevanta omständigheter som inträffat innan talan väcktes, i enlighet med artikel 268 FEUF, vid unionsdomstolen. En sådan möjlighet är

särskilt motiverad på området för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken (Gusp), som styrs av regler och förfaranden som bland annat är avsedda att ta hänsyn till hur den faktiska och rättsliga situation som är föremål för unionens internationella åtgärder utvecklas över tid. Tribunalen gjorde således bedömningen att om bevisning som den berörda institutionen gett in i ett mål om skadeståndstalan och som avsåg omständigheter som ägt rum före talans väckande, ansågs sakna verkan, skulle detta allvarligt hindra det effektiva utövandet av den behörighet som fördragen tillerkänner unionsinstitutionerna när det gäller vidtagande av åtgärder för frysning av tillgångar inom ramen för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken.

- 11 Tribunalen tillade i punkt 52 i den överklagade domen att tribunalen i domen av den 7 december 2011 HTTS/rådet (T-562/10, EU:T:2011:716), avstått från att ogiltigförklara förordning nr 961/2010 med omedelbar verkan, eftersom det inte kunde "uteslutas att det i sak kan visa sig att det finns grund för att besluta om restriktiva åtgärder mot [HTTS]".
- 12 Mot bakgrund av dessa överväganden fann tribunalen att den inte kunde bortse ifrån de relevanta skäl och den bevisning som rådet hade åberopat till sin fördel för att visa att det villkor för unionens utomobligatoriska skadeståndsansvar på grundval av en tillräckligt klar överträdelse av en unionsrättslig bestämmelse inte var uppfyllt.
- 13 I samband med prövningen av de relevanta omständigheterna för att fastställa huruvida upptagandet av HTTS i de omtvistade förteckningarna kunde betraktas som flagranta och oursäktliga brister eller uppenbart oriktiga bedömningar från rådets sida vad gäller arten av kopplingarna mellan HTTS och de andra iranska rederierna, konstaterade tribunalen, i punkterna 55–60 i den överklagade domen, att begreppet bolag "som ägs eller kontrolleras av en annan enhet" avser en situation där en fysisk eller juridisk person som är involverad i spridningskänslig kärnteknisk verksamhet i den stat som det rör sig om är kapabel att påverka de kommersiella val som görs av ett annat företag med vilket det har affärsförbindelser, och detta gäller även om det inte finns några rättsliga band mellan dessa båda ekonomiska enheter i form av äganderätt till egendom eller deläggande i aktiekapitalet. Tribunalen erinrade i detta avseende om den rättspraxis enligt vilken ställningen som enhet som "ägs eller kontrolleras" ska bedömas från fall till fall, bland annat med hänsyn till graden av ägandet eller omfattningen av den aktuella kontrollen. I förevarande fall fann tribunalen att de bevis som rådet hade åberopat, bland annat den omständigheten att direktören för HTTS tidigare hade haft en befattning som direktör för IRISL:s juridiska avdelning och att HTTS hade samma adress som IRISL Europe GmbH, utgjorde en sådan rad av tillräckligt precisa och samstämmiga indicier som gjorde det möjligt att anse att det var åtminstone sannolikt att HTTS stod under IRISL:s kontroll och/eller agerade för IRISL:s räkning. Tribunalen fann följaktligen att rådet, genom att vidta den aktuella åtgärden för frysning av tillgångar, inte hade gjort sig skyldigt till allvarliga och oursäktliga underlåtelser eller en uppenbart oriktig bedömning av omfattningen av de kommersiella relationerna mellan HTTS och IRISL.
- 14 Vad slutligen beträffar den påstådda avsaknaden av skäl för upptagande av HTTS i de omtvistade förteckningarna efter ogiltigförklaringen genom domen av den 16 september 2013, Islamic Republic of Iran Shipping Lines m.fl./rådet (T-489/10, EU:T:2013:453) av rättsakterna om upptagande av IRISL, HDSL och SAPID i de förteckningar som rör dem, fann tribunalen, i punkterna 62 och 63 i den överklagade domen, att nämnda ogiltigförklaring inte i sig var tillräcklig för att fastställa att upptagandet av HTTS i de omtvistade förteckningarna utgjorde en tillräckligt klar rättsstridighet för att unionen skulle ådra sig utomobligatoriskt skadeståndsansvar. Vidare konstaterade tribunalen att upptagandet av HTTS i de omtvistade förteckningarna huvudsakligen grundades på en rapport från Förenta nationernas säkerhetsråds sanktionskommitté, i vilken det konstaterades att IRISL gjort sig skyldigt till tre uppenbara åsidosättanden av vapenembargot som infördes genom säkerhetsrådets resolution 1747 (2007) av den 24 mars 2007. Tribunalen fann emellertid, mot bakgrund av slutsatserna i denna rapport, att konstaterandet att IRISL var inblandat i Islamiska republiken Irans spridningskänsliga kärntekniska verksamhet inte kunde anses vara uppenbart felaktigt.

- 15 Tribunalen fann mot bakgrund av dessa överväganden att talan inte kunde vinna bifall på den andra grunden.
- 16 Inom ramen för prövningen av den första grunden underkände tribunalen HTTS argument att motiveringen till att HTTS skulle tas upp i bilaga VIII till förordning nr 961/2010 var bristfällig. Tribunalen erinrade för det första, i punkt 88 i den överklagade domen, med hänvisning till domen av den 11 juli 2007, Sison/rådet (T-47/03, ej publicerad, EU:T:2007:207, punkt 238), om att en otillräcklig motivering av en rättsakt i princip inte kan ge upphov till skadeståndsansvar för unionen.
- 17 Vidare konstaterade tribunalen i punkterna 89 och 90 i den överklagade domen att eftersom rådet i syfte att visa att dess beteende var lagenligt kunde använda sig av alla omständigheter som inträffat fram till väckandet av skadeståndstalan, var det nödvändigt att bedöma motiveringen till att HTTS tagits upp i de omtvistade förteckningarna mot bakgrund av de skäl som rådet hade åberopat i sitt beslut 2012/35/Gusp av den 23 januari 2012 om ändring av beslut 2010/413/Gusp om restriktiva åtgärder mot Iran (EUT L 19, 2012, s. 22), genom vilket beslutet att uppta HTTS i förteckningen i bilagan till rådets beslut 2010/413 bibehölls. Enligt tribunalen gjorde de kompletterande skäl som rådet åberopade i beslut 2012/35 det möjligt för HTTS att förstå skälen till att bolaget hade upptagits i de omtvistade förteckningarna.
- 18 Mot bakgrund av dessa överväganden fann tribunalen att talan inte kunde vinna bifall på den första grunden och att HTTS inte kunde vinna framgång med någon del av talan.

Yrkanden vid domstolen

- 19 HTTS har yrkat att domstolen ska
- upphäva den överklagade domen,
 - förplikta rådet att utge skadestånd med ett belopp på 2 516 221,50 euro som ersättning för den ekonomiska och ideella skada som följer av att HTTS upptagits i de omtvistade förteckningarna samt dröjsmålsränta beräknad på grundval av den räntesats som Europeiska centralbanken (ECB) tillämpar på sina huvudsakliga refinansieringstransaktioner, jämte två procentenheter, från och med den 17 oktober 2015 till dess full betalning av skadeståndet erlagts, och
 - förplikta rådet att ersätta rättegångskostnaderna.
- 20 Rådet har yrkat att domstolen ska
- i första hand, ogilla överklagandet,
 - i andra hand, återförvisa målet till tribunalen för en ny prövning, och
 - i tredje hand, ogilla talan och
 - förplikta HTTS att ersätta rättegångskostnaderna.
- 21 Kommissionen har yrkat att domstolen ska
- ogilla överklagandet i sin helhet,
 - alternativt, för det fall den överklagade domen upphävs, ogilla talan, och
 - förplikta HTTS att ersätta rättegångskostnaderna.

Prövning av överklagandet

- 22 HTTS har åberopat fyra grunder till stöd för sitt överklagande.

Den första grunden

Parternas argument

- 23 HTTS har gjort gällande att tribunalen, bland annat i punkterna 49 och 50 i den överklagade domen, gjorde sig skyldig till felaktig rättstillämpning när den fann att rådet hade rätt att åberopa uppgifter och bevisning som det inte hade tillgång till vid tidpunkten för upptagandet av HTTS i de omtvistade förteckningarna, för att visa att rådet inte hade gjort sig skyldigt till en tillräckligt klar överträdelse av en unionsrättslig bestämmelse för att unionen ska kunna ådra sig utomobligatoriskt skadeståndsansvar. Enligt HTTS var det nämligen tidpunkten för vidtagandet av de aktuella restriktiva åtgärderna som tribunalen borde ha utgått ifrån för att bedöma huruvida en normalt försiktig och aktsam administration, på grundval av de uppgifter som administrationen förfogade över, skulle ha agerat på samma sätt som rådet i förevarande fall.
- 24 HTTS har tillagt att unionens politik och mål inom ramen för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken inte kan motivera ett annat tillvägagångssätt. Även på detta område kan institutionernas agerande ge upphov till utomobligatoriskt skadeståndsansvar för unionen, eftersom dessa institutioner är skyldiga att iaktta rättsstatsprincipen och de grundläggande rättigheterna.
- 25 HTTS har vidare kritiserat tribunalen för att inte ha beaktat domen av den 30 maj 2017, *Safa Nicu Sepahan/rådet* (C-45/15 P, EU:C:2017:402), vilken visar att bolagets argument är välgrundade. I den domen slog domstolen nämligen fast att rådet, genom att lägga fram ny bevisning, inte flera år senare kan avhjälpa det förhållandet att det hade åsidosatt sin skyldighet att vid ett eventuellt bestridande tillhandahålla de uppgifter eller den bevisning som styrker skälen till att restriktiva åtgärder vidtogs mot en fysisk eller juridisk person.
- 26 HTTS har slutligen hävdats att tribunalen även borde ha beaktat rådets uttalanden i de mål som avgjordes genom domen av den 12 juni 2013, *HTTS/rådet* (T-128/12 och T-182/12, ej publicerad, EU:T:2013:312), av vilken det framgår att denna institution, i början av år 2012, inte hade tillgång till de uppgifter som det åberopade till sin fördel i målet vid tribunalen för att visa att det första villkoret för att unionen ska ådra sig utomobligatoriskt skadeståndsansvar inte var uppfyllt.
- 27 Rådet har genmält att tribunalen gjorde en riktig bedömning när den slog fast att den berörda institutionen, med hänsyn till att en skadeståndstalan kan väckas inom fem år från det att den händelse som gett upphov till den påstådda skadan inträffade, har rätt att till sin fördel åberopa samtliga omständigheter som inträffat innan talan väcktes, inom nämnda frist, för att visa att den inte har gjort sig skyldig till en tillräckligt klar överträdelse av en unionsrättslig bestämmelse, på samma sätt som sökandepartén kan styrka skadans omfattning och storlek på grundval av bevis som hänför sig till tiden efter det att skadan uppkommit.
- 28 Motsatt ståndpunkt skulle enligt kommissionen innebära ett allvarligt hinder för utövandet av de befogenheter på området för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken som unionsinstitutionerna tillerkänts för att, till stöd för genomförandet av denna politik, vidta de nödvändiga restriktiva åtgärderna.

- 29 Vad beträffar HTTS argument avseende tribunalens påstådda åsidosättande av rättsstatsprincipen, har rådet gjort gällande att unionsdomstolarna, med iakttagande av dessa principer, kan beakta de särskilda förhållandena som består i att dessa åtgärder har vidtagits för att genomföra beslut på området för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken, såsom tribunalen konstaterade i punkt 50 i den överklagade domen.
- 30 Vad slutligen gäller HTTS argument som grundar sig på domen av den 30 maj 2017, *Safa Nicu Sepahan/rådet* (C-45/15 P, EU:C:2017:402), framgår det enligt rådet inte av denna dom att tribunalen inte får beakta omständigheter som inträffat efter det aktuella upptagandet i förteckningarna för att bedöma huruvida det skett en tillräckligt klar överträdelse av en unionsrättslig bestämmelse. Rådet har särskilt hävdad att om den fysiska eller juridiska person som omfattas av de restriktiva åtgärderna har agerat på ett sådant sätt att dessa åtgärder är berättigade, bör vederbörande inte tillerkännas en rätt till skadestånd, även om institutionen vid tidpunkten för vidtagandet av nämnda åtgärder ännu inte kände till omständigheterna och dessa åtgärder ogiltigförklarades av detta skäl. Enligt rådet skulle detta i än högre grad vara motiverat om de aktuella omständigheterna var kända eller borde ha varit kända för den fysiska eller juridiska person som omfattas av de restriktiva åtgärderna.
- 31 Kommissionen delar i huvudsak rådets argument avseende principen om parternas likställdhet i processen, vilka motiverar att denna institution ges möjlighet att åberopa omständigheter som inträffat efter tidpunkten för upptagandet av HTTS i de omtvistade förteckningarna. Vad bland annat beträffar tolkningen av domen av den 30 maj 2017, *Safa Nicu Sepahan/rådet* (C-45/15 P, EU:C:2017:402), har kommissionen tillagt att det inte är korrekt av HTTS att hänvisa till punkt 40 i den domen, eftersom domstolen i denna punkt inte tog ställning till den relevanta tidpunkten för att bedöma huruvida en skadeståndstalan var välgrundad, utan huruvida det i det aktuella fallet förelåg en tillräckligt klar överträdelse av en unionsrättslig bestämmelse.

Domstolens bedömning

- 32 Det framgår av domstolens praxis att unionens utomobligatoriska skadeståndsansvar förutsätter att flera villkor är uppfyllda, nämligen att det föreligger en tillräckligt klar överträdelse av en rättsregel som har till syfte att ge enskilda rättigheter, att det verkligen föreligger en skada och att det finns ett orsakssamband mellan åsidosättandet av den skyldighet som åligger den som vidtagit rättsakten och den skada som de drabbade personerna har lidit (se, för ett liknande resonemang, dom av den 10 juli 2003, *kommissionen/Fresh Marine*, C-472/00 P, EU:C:2003:399, punkt 25, dom av den 19 april 2012, *Artogodan/kommissionen*, C-221/10 P, EU:C:2012:216, punkt 80 och där angiven rättspraxis, och dom av den 13 december 2018, *Europeiska unionen/Kendrion*, C-150/17 P, EU:C:2018:1014, punkt 117).
- 33 Vad särskilt gäller det första av dessa villkor, som är det enda som är i fråga i förevarande mål om överklagande, har domstolen slagit fast att det föreligger en tillräckligt klar överträdelse av en rättsregel som har till syfte att ge enskilda rättigheter när överträdelsen innebär att den berörda institutionen uppenbart och allvarligt har överskridit gränserna för sitt utrymme för skönsmässig bedömning. Bland de omständigheter som härvidlag ska beaktas återfinns bland annat komplexiteten i de situationer som ska regleras, graden av klarhet och precision hos den rättsregel som överträtts, liksom omfattningen av det utrymme för skönsmässig bedömning som unionsinstitutionen ges genom den regel som överträtts (se, för ett liknande resonemang, dom av den 19 april 2007, *Holcim (Deutschland)/kommissionen*, C-282/05 P, EU:C:2007:226, punkt 50, och dom av den 30 maj 2017, *Safa Nicu Sepahan/rådet*, C-45/15 P, EU:C:2017:402, punkt 30).
- 34 Det ska framhållas, såsom generaladvokaten har påpekat i punkt 20 i sitt förslag till avgörande, att kravet på en tillräckligt klar överträdelse av en unionsrättslig bestämmelse följer av behovet av en avvägning mellan, å ena sidan, skyddet av enskilda gentemot institutionernas rättsstridiga handlande och, å andra sidan, det handlingsutrymme som de sistnämnda ska tillerkännas för att inte lamslå deras

åtgärder. Denna avvägning är desto viktigare på området för restriktiva åtgärder, där de svårigheter som rådet möter i fråga om tillgång till information ofta medför att den bedömning som det ska göra är särskilt svår.

- 35 Det är mot bakgrund av dessa överväganden som domstolen ska pröva huruvida tribunalen gjorde sig skyldig till felaktig rättstillämpning när den, bland annat i punkterna 49 och 50 i den överklagade domen, fann att rådet kunde åberopa samtliga relevanta omständigheter som hade inträffat innan skadeståndstalan väcktes, för att visa att rådet inte hade gjort sig skyldigt till en tillräckligt klar överträdelse av en unionsrättslig bestämmelse för att unionen skulle ådra sig utomobligatoriskt skadeståndsansvar. Det ska närmare bestämt prövas huruvida tribunalen gjorde sig skyldig till felaktig rättstillämpning genom att i detta sammanhang tillåta att rådet åberopade omständigheter som denna institution inte hade beaktat vid upptagandet av HTTS i de omtvistade förteckningarna.
- 36 För att det första villkoret för unionens utomobligatoriska skadeståndsansvar ska vara uppfyllt krävs det, såsom framgår av den rättspraxis som anges i punkt 32 i denna dom, dels att det har skett ett åsidosättande av en unionsrättslig bestämmelse som har till syfte att ge enskilda rättigheter, dels att denna överträdelse är tillräckligt klar.
- 37 Vad gäller den första delen av detta villkor ska det erinras om att det följer av fast rättspraxis att den angripna rättsaktens lagenlighet, i samband med en talan om ogiltigförklaring, ska bedömas i förhållande till de faktiska och rättsliga omständigheter som rådde den dag då rättsakten antogs (dom av den 18 juli 2013, Schindler Holding m.fl./kommissionen, C-501/11 P, EU:C:2013:522, punkt 31 och där angiven rättspraxis, och dom av den 3 september 2015, Inuit Tapiriit Kanatami m.fl./kommissionen, C-398/13 P, EU:C:2015:535, punkt 22 och där angiven rättspraxis).
- 38 De krav på enhetlighet som ligger till grund för det system med rättsmedel som föreskrivs i EUF-fördraget innebär att den metod som ska användas för att pröva huruvida en rättsakt eller en unionsinstitutions beteende är lagenligt inte skiljer sig åt beroende på vilken typ av talan det är fråga om.
- 39 Härav följer att även i ett mål om skadeståndstalan ska bedömningen av huruvida en rättsakt eller ett beteende är rättsstridigt och kan leda till utomobligatoriskt skadeståndsansvar för unionen göras utifrån de rättsliga och faktiska omständigheter som förelåg vid den tidpunkt då nämnda beslut antogs eller beteendet ägde rum.
- 40 Denna slutsats påverkas inte av den fasta rättspraxis som tribunalen i huvudsak erinrade om i punkt 42 i den överklagade domen, av vilken det framgår att skadeståndstalan är en självständig form av talan som har en särskild funktion i rättsmedelssystemet och som är underkastad villkor som utformats med hänsyn till dess särskilda syfte (se, för ett liknande resonemang, dom av den 23 mars 2004, ombudsmannen/Lamberts, C-234/02 P, EU:C:2004:174, punkt 59 och där angiven rättspraxis). Denna självständiga form påverkar nämligen inte den omständigheten att det vid bedömningen av huruvida en sådan talan är välgrundad ankommer på unionsdomstolen att pröva lagenligheten av den unionsinstitutions eller det unionsorgans agerande som har gett upphov till skadan (se, för ett liknande resonemang, dom av den 23 mars 2004, ombudsmannen/Lamberts, C-234/02 P, EU:C:2004:174, punkterna 60 och 61).
- 41 Eftersom förordning nr 961/2010 ogiltigförklarades genom tribunalens dom av den 7 december 2011, HTTS/rådet (T-562/10, EU:T:2011:716), och domen, eftersom den inte har överklagats inom den föreskrivna fristen, har vunnit laga kraft, konstaterar domstolen att den första delen av det första villkoret för att unionen ska ådra sig utomobligatoriskt skadeståndsansvar redan var uppfyllt med avseende på denna förordning (se, för ett liknande resonemang, dom av den 1 juni 2006, P & O European Ferries (Vizcaya) och Diputación Foral de Vizcaya/kommissionen, C-442/03 P och C-471/03 P, EU:C:2006:356, punkterna 41–45).

- 42 Vad gäller den andra delen av det första villkoret för att unionen ska ådra sig utomobligatoriskt skadeståndsansvar, framgår det även av den rättspraxis som angetts ovan i punkt 33 att endast ett uppenbart och allvarligt åsidosättande av gränserna för institutionens utrymme för skönsmässig bedömning kan medföra att unionen ådrar sig utomobligatoriskt skadeståndsansvar. Det framgår dessutom av denna rättspraxis att unionsdomstolen, för att bedöma huruvida en överträdelse av en unionsrättslig bestämmelse är tillräckligt klar, bland annat beaktar komplexiteten hos de situationer som ska regleras, svårigheterna att tillämpa eller tolka rättsakten och, i synnerhet, det utrymme för skönsmässig bedömning som den institution som antagit den ifrågasatta rättsakten förfogar över
- 43 Det är således endast när det konstaterats föreligga en oegentlighet, som under liknande omständigheter inte skulle ha begåtts av en normalt försiktig och aktsam administration, som unionen kan ådra sig utomobligatoriskt skadeståndsansvar.
- 44 Domstolen konstaterar att de parametrar som anges i punkt 42 ovan och som ska beaktas vid bedömningen av en tillräckligt klar överträdelse av en unionsrättslig bestämmelse, i samtliga fall hänför sig till tidpunkten då den berörda institutionen antog beslutet eller uppträdde på visst sätt.
- 45 Mot denna bakgrund finner domstolen att bedömningen av i vilken mån den berörda institutionens överträdelse av en unionsrättslig bestämmelse är tillräckligt klar, såsom krävs enligt rättspraxis, inte kan bedömas vid någon annan tidpunkt än den då åsidosättandet ägde rum med hänsyn till att det finns ett nära samband mellan åsidosättandet och nämnda tidpunkt.
- 46 Av detta följer att frågan huruvida det föreligger en tillräckligt klar överträdelse av en unionsrättslig bestämmelse ska bedömas utifrån de omständigheter med stöd av vilka institutionen agerade vid tidpunkten för åsidosättandet.
- 47 Av det ovan anförda följer även att en institution som vill bestrida att en sådan tillräckligt klar överträdelse föreligger endast har rätt att åberopa de omständigheter som institutionen har beaktat för att anta den berörda rättsakten.
- 48 Det ska slutligen understrykas att om en institution kunde åberopa samtliga relevanta omständigheter som inte beaktades vid antagandet av det berörda beslutet för att visa att institutionen inte har gjort sig skyldig till en tillräckligt klar överträdelse av en unionsrättslig bestämmelse för att unionen ska ådra sig utomobligatoriskt skadeståndsansvar, skulle utgången i målet om skadeståndstalan kunna variera beroende på när talan väcktes. Ersättningen för skada som lidits på grund av unionsinstitutionernas agerande skulle nämligen därmed vara avhängig av huruvida – under den femårsperiod under vilken en skadeståndstalan kan väckas enligt artikel 46 första stycket i stadgan för Europeiska unionens domstol – någon omständighet som inte beaktades vid antagandet av det berörda beslutet gjorde det möjligt för den institution som antagit beslutet att motivera sitt agerande.
- 49 Domstolen påpekar att detta inte är syftet med den preskriptionstid som föreskrivs i nyss nämnda bestämmelse. Enligt fast rättspraxis är syftet med denna frist dels att säkerställa skyddet för den skadelidande personens rättigheter, eftersom vederbörande måste ges tillräckligt med tid för att framskaffa de uppgifter som är relevanta för en eventuell talan, dels att förhindra att den skadelidande på obestämd tid dröjer med att utöva sin rätt till skadestånd (dom av den 8 november 2012, *Evropaiki Dynamiki/kommissionen*, C-469/11 P, EU:C:2012:705, punkterna 33 och 53 och där angiven rättspraxis).
- 50 Skyddet för den skadelidandes rätt att förfoga över tillräckligt med tid för att framskaffa de uppgifter som är relevanta för en eventuell talan skulle kunna äventyras om den tid som förflutit sedan det aktuella beslutet antogs eller det aktuella beteendet ägde rum gör det svårare att visa att den berörda institutionen gjort sig skyldig till en tillräckligt klar överträdelse av en unionsrättslig bestämmelse.

- 51 Mot bakgrund av det ovan anförda finner domstolen att tribunalen gjorde sig skyldig till felaktig rättstillämpning när den i punkterna 49 och 50 i den överklagade domen slog fast att rådet hade rätt att åberopa samtliga relevanta omständigheter som inte beaktats vid upptagandet av HTTS i de omtvistade förteckningarna, för att visa att rådet inte gjort sig skyldigt till en tillräckligt klar överträdelse av en unionsrättslig bestämmelse för att unionen ska ådra sig utomobligatoriskt skadeståndsansvar.
- 52 I motsats till vad rådet har gjort gällande föranleder inte särdragen i den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken någon annan bedömning.
- 53 Såsom generaladvokaten har påpekat i punkt 23 i sitt förslag till avgörande, har domstolen nämligen på detta område redan tillämpat villkoren för unionens utomobligatoriska skadeståndsansvar, som det erinras om i punkt 32 ovan (dom av den 30 maj 2017, Safa Nicu Sepahan/rådet, C-45/15 P, EU:C:2017:402). Vidare följer det av den rättspraxis som det hänvisas till i punkt 33 ovan att komplexiteten hos de situationer som ska regleras och de svårigheter att tillämpa eller tolka de unionsrättsliga bestämmelserna på detta område som rådet tillämpar i samband med antagandet av den aktuella rättsakten, ska beaktas vid bedömningen av denna institutions agerande för att fastställa om den har gjort sig skyldig till en tillräckligt klar överträdelse av en unionsrättslig bestämmelse.
- 54 Denna slutsats påverkas inte heller av rådets argument att eftersom en skadeståndstalan kan väckas inom fem år från den tidpunkt då den omständighet inträffade som ger upphov till den påstådda skadan, har sökandepartem möjlighet att fastställa skadans omfattning och storlek genom att använda sig av bevis som hänför sig till tiden efter det att skadan inträffade.
- 55 Det ska i detta hänseende påpekas att begreppen ”tillräckligt klar överträdelse” och ”skada” är två skilda begrepp som befinner sig på olika tidsplaner, vilket innebär att de inte kan förväxlas. En ”tillräckligt klar överträdelse” är nämligen, såsom framgår av punkterna 33–50 ovan, ett statiskt begrepp som är oföränderligt från och med tidpunkten för antagandet av den berörda rättsakten eller tidpunkten då det aktuella rättsstridiga agerandet ägde rum, medan begreppet ”skada” däremot är ett dynamiskt begrepp som sådant, dels eftersom skadan kan uppstå efter antagandet av rättsakten eller efter det att det rättsstridiga agerandet ägde rum, dels eftersom skadan kan utvecklas över tid.
- 56 Av detta följer att överklagandet ska bifallas på den första grunden.

Den andra grunden

Parternas argument

- 57 I sin andra grund har HTTS kritiserat tribunalen för att ha kvalificerat HTTS som ett bolag ”som ägs eller kontrolleras” av IRISL.
- 58 För det första har HTTS gjort gällande att tribunalen gjorde sig skyldig till felaktig rättstillämpning när den i punkt 56 i den överklagade domen fann att ägarförhållandena mellan bolaget och IRISL inte skulle beaktas vid bedömningen av huruvida bolaget ”ägdes eller kontrollerades” av IRISL. Dessutom är det enligt förordningarna nr 423/2007 och nr 961/2010 inte tillåtet att uppta en enhet som endast handlar för IRISL:s räkning i de aktuella förteckningarna.
- 59 När det sedan gäller de av rådet anförda omständigheter som anges i punkt 59 i den överklagade domen, har HTTS gjort gällande att dessa inte kan styrka att bolaget ”ägs eller kontrolleras” av IRISL. HTTS har vidare påpekat att rådet inte hade tillgång till dessa uppgifter när det tog upp HTTS i de omtvistade förteckningarna. HTTS har i detta avseende erinrat om att tribunalen i domen av den 6 september 2013, Bateni/rådet (T-42/12 och T-181/12, ej publicerad, EU:T:2013:409), fann att de

uppgifter som rådet förfogade över vid antagandet av de angripna rättsakterna i det målet inte innehöll någon som helst uppgift om arten av IRISL:s påstådda kontroll över HTTS eller av den verksamhet som det bolaget bedrev för IRISL:s räkning.

- 60 HTTS har slutligen framhållit att tribunalen, även om den ansåg att rådet hade rätt att åberopa omständigheter till sin fördel, däremot inte beaktade de omständigheter som HTTS åberopade till stöd för sin talan, såsom de ogiltigförklarade upptagandena av IRISL, SAPID och HDSL i de aktuella förteckningarna.
- 61 Rådet har genmält att tribunalen, i punkt 56 i den överklagade domen, inte alls slog fast att ägarförhållandena saknar betydelse för bedömningen av en situation som avser innehav av eller kontroll över ett bolag, utan endast konstaterade att det avgörande kriteriet i detta avseende är möjligheten att utöva inflytande.
- 62 När det gäller de indicier som tribunalen angav i punkt 59 i den överklagade domen, har rådet gjort gällande att ett beaktande av dessa indicier i sin helhet gör det möjligt att styrka konstaterandet av att rådet inte gjort sig skyldigt till flagranta och ousäktliga brister eller en uppenbart oriktig bedömning av omfattningen av de kommersiella relationerna mellan HTTS och IRISL. Under alla omständigheter anser rådet att de argument som HTTS har anfört i detta avseende syftar till att ifrågasätta tribunalens bedömning av den bevisning som den förfogade över. Dessa argument får följaktligen inte åberopas i målet om överklagande.
- 63 Rådet har vidare påpekat att domen av den 6 september 2013, Bateni/rådet (T-42/12 och T-181/12, ej publicerad, EU:T:2013:409), inte är relevant i förevarande mål, eftersom den domen rörde en talan om ogiltigförklaring som inte avsåg upptagandet av HTTS i de omtvistade förteckningarna.
- 64 Slutligen har rådet hävdatt att tribunalen, genom domen av den 17 februari 2017, Islamic Republic of Iran Shipping Lines m.fl./rådet (T-14/14 och T-87/14, EU:T:2017:102), bekräftade att upptagandet av IRISL, HDSL och SAPID i förteckningarna var lagenliga. Under alla omständigheter har rådet erinrat om att upptagandet av HTTS i de omtvistade förteckningarna inte utgör en tillräckligt klar överträdelse av en unionsrättslig bestämmelse, eftersom det i rapporten från Förenta nationernas säkerhetsråd konstateras tre uppenbara åsidosättanden av vapenembargot som införts genom säkerhetsrådets resolution 1747 (2007).
- 65 Kommissionen delar rådets argument. När det gäller den felaktiga rättstillämpningen i fråga om det kriterium som är tillämpligt för att fastställa i vilka situationer ett bolag kontrollerar eller innehar en annan juridisk enhet, har kommissionen gjort gällande att det inte finns någon grundläggande skillnad i sak mellan det förhållandet att ett bolag agerar under en annan juridisk enhets kontroll och att ett bolag agerar för en sådan enhets räkning, eftersom båda dessa situationer med nödvändighet medför en kontrollställning eller åtminstone ett inflytande.

Domstolens bedömning

- 66 Den andra grunden består av två delar.
- 67 Den första anmärkningen i den första delen av den andra grunden avser i huvudsak att tribunalen gjorde en felaktig bedömning när den slog fast att ägarförhållandena inte utgör en omständighet som ska beaktas vid bedömningen av huruvida HTTS var ett bolag ”som ägs eller kontrolleras” av IRISL.
- 68 Enligt artikel 16.2 d i förordning nr 961/2010 ska tillgångar och ekonomiska resurser som tillhör de personer, enheter och organ som inte omfattas av relevanta resolutioner från säkerhetsrådet, om vilka det ”i enlighet med artikel 20.1 b i beslut 2010/413 har fastställts att de ... är en juridisk person, enhet eller organ som ägs eller kontrolleras av [IRISL]”.

- 69 Användningen av termerna ”ägs” och ”kontrolleras av” i förordning nr 961/2010 avser behovet av att göra det möjligt för rådet att vidta effektiva åtgärder mot alla personer, enheter eller organ som är knutna till spridning av kärnmaterial. Av detta följer att ägandet eller kontrollen kan vara direkt eller indirekt. Om detta samband endast skulle fastställas på grundval av det direkta innehavet eller kontrollen av dessa juridiska personer, skulle nämligen åtgärderna kunna kringgås genom ett stort antal möjligheter att utöva en avtalsrättslig eller faktisk kontroll, vilket ger ett bolag lika omfattande möjligheter som ett direkt innehav eller kontroll att utöva inflytande över andra enheter.
- 70 Begreppet ”bolag som ägs eller kontrolleras”, som tribunalen erinrade om i punkt 55 i den överklagade domen, har således, på området för restriktiva åtgärder, inte samma räckvidd som det som i allmänhet avses i bolagsrätten när det är fråga om att identifiera ett bolags kommersiella ansvar då det i rättsligt hänseende står under en annan kommersiell enhets beslutsbefogenhet.
- 71 I punkt 56 i den överklagade domen slog tribunalen fast att detta begrepp, vid bedömningen av en restriktiv åtgärds lagenlighet, nämligen avser den situation där den fysiska eller juridiska person som är inblandad i spridningskänslig kärnteknisk verksamhet är kapabel att påverka de kommersiella val som görs av ett annat företag med vilket det har affärsförbindelser, och detta gäller även om det inte finns några rättsliga band mellan dessa båda ekonomiska enheter i form av äganderätt till egendom eller deläggande i aktiekapitalet.
- 72 Domstolen konstaterar att HTTS anmärkning mot denna punkt i den överklagade domen grundar sig på en felaktig tolkning av dess lydelse.
- 73 Såsom generaladvokaten har påpekat i punkt 39 i sitt förslag till avgörande, framgår det inte av denna punkt att tribunalen inte alls skulle ha beaktat förekomsten av ett eventuellt rättsligt band, i form av äganderätt eller en andel av kapitalet, mellan HTTS och IRISL, utan endast att avsaknaden av ett sådant samband inte var tillräcklig för att utesluta att det är en enhet som ”ägs eller kontrolleras”.
- 74 Med andra ord ansåg tribunalen att även om förekomsten av ett rättsligt band i form av äganderätt eller andel i ett bolagskapital i vissa fall innebär att det är möjligt att påverka de val som görs av den enhet som ägs eller kontrolleras, är ett sådant samband inte en nödvändig förutsättning för att utöva ett sådant inflytande.
- 75 Mot bakgrund av det ovan anförda finner domstolen att tribunalen inte gjorde sig skyldig till felaktig rättstillämpning när den fann att ett bolag kunde kvalificeras som ett ”bolag som ägs eller kontrolleras av en annan enhet”, eftersom nämnda enhet befinner sig i en situation där den kan påverka de val som det berörda bolaget gör, även om det inte finns något rättsligt band i form av äganderätt eller andel i kapitalet mellan dessa båda ekonomiska enheter.
- 76 Överklagandet kan således inte vinna bifall på den första anmärkningen i den första delen av den andra grunden.
- 77 Vad gäller den andra anmärkningen i den första delen av den andra grunden, enligt vilken det enligt förordningarna nr 423/2007 och nr 961/2010 inte är tillåtet att uppta ett bolag som endast handlar ”för [IRISL:s] räkning” i de aktuella förteckningarna, konstaterar domstolen att ordalydelsen i artikel 16.2 d i förordning nr 961/2010 visserligen inte uttryckligen nämner det förhållandet att en enhet agerar för ett annat bolags räkning. Vidtagandet av åtgärder under en persons eller enhets kontroll och vidtagandet av åtgärder för en sådan persons eller enhets räkning ska emellertid anses jämförbara när det gäller sådana åtgärder som rådet har vidtagit i förhållande till HTTS.
- 78 Denna slutsats stöds för det första av syftet med denna bestämmelse, vilket, såsom det har erinrats om i punkt 69 ovan, är att göra det möjligt för rådet att vidta effektiva åtgärder mot de fysiska och juridiska personer som är inblandade i spridning av kärnmaterial och att undvika att sådana åtgärder kringgås.

- 79 Denna slutsats stöds även av en analys av det sammanhang i vilket artikel 16.2 d i förordning nr 961/2010 ingår. Det ska i detta hänseende understrykas, i likhet med vad kommissionen anfört, att enligt artikel 16.2 a i förordning nr 961/2010 ska det förhållandet att ett bolag ägs eller kontrolleras av en person eller en enhet behandlas på samma sätt som ett bolag som agerar för en sådan persons eller enhets räkning eller på deras uppdrag.
- 80 Härav följer att det saknas fog för den andra anmärkningen i den första delen av den andra grunden och att överklagandet således inte kan vinna bifall på nämnda del av den andra grunden.
- 81 När det gäller den andra delen av den andra grunden, ska tribunalen först pröva anmärkningen om att rådet, vid tidpunkten för upptagandet av HTTS i de omtvistade förteckningarna, inte kände till de indicier – vilka anges i punkt 59 i den överklagade domen – som styrker att HTTS var ett bolag som ”ägs och kontrolleras” av IRISL.
- 82 Det ska emellertid erinras om, såsom framgår av punkt 46 ovan, att frågan huruvida det föreligger en tillräckligt klar överträdelse av en unionsrättslig bestämmelse som kan ådra unionen ett utomobligatoriskt skadeståndsansvar ska bedömas mot bakgrund av de omständigheter med stöd av vilka den aktuella institutionen agerade vid tidpunkten för det kritiserade agerandet eller antagandet av den omtvistade rättsakten.
- 83 Såsom anförts i punkt 47 ovan innebär detta att en institution som vill bestrida att en sådan tillräckligt klar överträdelse föreligger inte har rätt att åberopa omständigheter som inte har beaktats vid antagandet av den berörda rättsakten, och detta även om institutionen anser att sådana omständigheter på ett ändamålsenligt sätt kan komplettera de skäl som anges i rättsakten eller hade kunnat bidra till skälen för att anta den.
- 84 Det ska i detta hänseende påpekas att rådet vid förhandlingen, som svar på en fråga från domstolen, bekräftade att den vid tidpunkten för antagandet av förordningarna nr 668/2010 och nr 961/2010 inte hade tillgång till de uppgifter som anges i punkt 59 i den överklagade domen, vilket innebär att denna institution inte hade bedömt dessa omständigheter när den behandlade det aktuella ärendet.
- 85 Domstolen har redan, i punkt 51 ovan, slagit fast att tribunalen gjorde sig skyldig till felaktig rättstillämpning när den slog fast att rådet har rätt att åberopa omständigheter som inte beaktats vid antagandet av den berörda rättsakten för att visa att rådet inte gjort sig skyldigt till en tillräckligt klar överträdelse av en unionsrättslig bestämmelse som ger enskilda rättigheter för att unionen ska ådra sig utomobligatoriskt skadeståndsansvar.
- 86 Härav följer att tribunalen även gjorde sig skyldig till felaktig rättstillämpning när den i punkt 60 i den överklagade domen fann att det framgick av omständigheter som rådet inte hade beaktat vid upptagandet av HTTS i de omtvistade förteckningarna att nämnda institution inte hade gjort sig skyldig till en tillräckligt klar överträdelse av en unionsrättslig bestämmelse i samband med bedömningen av omfattningen av de kommersiella relationerna mellan HTTS och IRISL.
- 87 Härav följer att överklagandet ska bifallas såvitt avser den första anmärkningen i den andra delen av den andra grunden.
- 88 Vad gäller anmärkningarna som avser dels att de av rådet anförda indicier som anges i punkt 59 i den överklagade domen inte gör det möjligt att styrka att HTTS ”ägdes eller kontrollerades” av IRISL, dels att tribunalen inte bedömde graden av ägande och kontroll på grundval av dessa indicier, saknas det anledning att besvara dessa anmärkningar, eftersom det i punkt 86 ovan redan har slagits fast att tribunalen gjorde sig skyldig till felaktig rättstillämpning genom att grunda sig på omständigheter som anges i punkt 59 i den överklagade domen och som inte hade beaktats av rådet vid upptagandet av HTTS i de omtvistade förteckningarna.

89 Överklagandet ska följaktligen vinna bifall på den andra delen av den andra grunden.

Den tredje och den fjärde grunden

Parternas argument

- 90 Den tredje och den fjärde grunden avser att tribunalen gjorde sig skyldig till felaktig rättstillämpning när den dels fann att rådet inte hade åsidosatt sin motiveringsskyldighet när det gällde att uppta HTTS i de omtvistade förteckningarna, dels fann att den otillräckliga motiveringen av en rättsakt inte är av sådan art att den ådrar unionen utomobligatoriskt skadeståndsansvar.
- 91 HTTS har beträffande den tredje grunden gjort gällande att tribunalen gjorde sig skyldig till felaktig rättstillämpning i punkt 86 i den överklagade domen när den presumerade att förordning nr 668/2010 var tillämplig i förevarande fall och att rådet därför inte hade åsidosatt sin skyldighet att motivera upptagandet av HTTS i de omtvistade förteckningarna.
- 92 Enligt HTTS har denna förordning nämligen gjorts ”obsolet” genom förordning nr 961/2010, eftersom sistnämnda förordning i sin tur har ogiltigförklarats av tribunalen genom domen av den 7 december 2011, HTTS/rådet (T-562/10, EU:T:2011:716) på grund av att den var behäftad med en bristande motivering.
- 93 Vidare utgör de ”kompletterande” skälen, vilka nämns av tribunalen i punkterna 89 och 90 i den överklagade domen för att motivera upptagandet av HTTS i de omtvistade förteckningarna, omständigheter som har inträffat eller kommit till rådets kännedom efter upptagandet av bolaget i förteckningarna och ska följaktligen inte beaktas av de skäl som angetts inom ramen för den första grunden.
- 94 Vad gäller den fjärde grunden anser HTTS att tribunalen gjorde en felaktig rättstillämpning när den i punkt 88 i den överklagade domen fann att ett åsidosättande av motiveringsskyldigheten i princip inte kan medföra att unionen ådrar sig utomobligatoriskt skadeståndsansvar. HTTS har preciserat att iakttagandet av motiveringsskyldigheten är av grundläggande betydelse för att ett förfarande ska anses vara förenligt med rättsstatsprincipen. Ett åsidosättande av denna skyldighet utgör följaktligen ett åsidosättande av rätten till ett effektivt domstolsskydd. I fråga om restriktiva åtgärder som vidtagits inom ramen för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken medför motiveringsskyldigheten en skyldighet för rådet att samla in uppgifter eller bevisning som motiverar dessa åtgärder för att, vid ett eventuellt bestridande, inkomma med sådana uppgifter eller bevisning till unionsdomstolen.
- 95 Rådet och kommissionen har yrkat att överklagandet ska ogillas såvitt avser den tredje och den fjärde grunden.

Domstolens bedömning

- 96 Den tredje och den fjärde grunden har ett nära samband och ska därför prövas tillsammans.
- 97 För det första finner domstolen att de anmärkningar som avser punkterna 89 och 90 i den överklagade domen saknar verkan, eftersom de riktar sig mot domskäl i den överklagade domen som tribunalen angett för fullständighetens skull.

- 98 Det ska vidare erinras om, såsom tribunalen påpekade i punkterna 84 och 85 i den överklagade domen, att upptagandet av HTTS i de aktuella förteckningarna genom förordningarna nr 668/2010 och nr 961/2010 inte motiverades på samma sätt i dessa båda förordningar och att tribunalen i domen av den 7 december 2011, HTTS/rådet (T-562/10, EU:T:2011:716) slog fast att enbart förordning nr 961/2010 var rättsstridig.
- 99 Mot denna bakgrund gjorde tribunalen en riktig bedömning när den i punkt 86 i den överklagade domen fann att ogiltigförklaringen av förordning nr 961/2010 genom domen av den 7 december 2011, HTTS/rådet (T-562/10, EU:T:2011:716), inte kunde läggas till grund för att även anse förordning nr 668/2010 vara rättsstridig på grund av bristande motivering.
- 100 Vidare ankommer det på HTTS, som inte har bestritt lagenligheten av förordning nr 668/2010 genom en talan om ogiltigförklaring, att visa att nämnda förordning är rättsstridig inom ramen för den talan som prövades i den överklagade domen. Unionsinstitutionernas rättsakter presumeras nämligen vara lagenliga och har rättsverkan så länge de inte har återkallats, eller förklarats vara ogiltiga efter en talan om ogiltigförklaring eller till följd av en begäran om förhandsavgörande eller invändning om rättsstridighet (se, för ett liknande resonemang, dom av den 6 oktober 2015, Schrems, C-362/14, EU:C:2015:650, punkt 52).
- 101 Mot denna bakgrund kan HTTS argument, som det redogjorts för i punkterna 91 och 92 ovan, inte godtas.
- 102 Under alla omständigheter kan HTTS anmärkningar, även om det antas att bolaget har lagt fram bevis för att förordning nr 668/2010 är rättsstridig på grund av bristande motivering, inte leda till fastställandet av en sådan tillräckligt klar överträdelse av unionsrätten för att unionen ska ådra sig utomobligatoriskt skadeståndsansvar.
- 103 Det ska framhållas att en bristande motivering av en rättsakt genom vilken en restriktiv åtgärd införs nämligen inte i sig kan medföra att unionen ådrar sig utomobligatoriskt skadeståndsansvar (se, för ett liknande resonemang, dom av den 30 september 2003, Eurocoton m.fl./rådet, C-76/01 P, EU:C:2003:511, punkt 98 och där angiven rättspraxis).
- 104 Överklagandet kan således inte bifallas på den tredje och den fjärde grunden.
- 105 Mot bakgrund av det ovanstående ska den överklagade domen upphävas.

Huruvida målet ska återförvisas till tribunalen

- 106 Enligt artikel 61 första stycket i stadgan för Europeiska unionens domstol kan domstolen, om den upphäver tribunalens avgörande, antingen själv slutligt avgöra målet, om detta är färdigt för avgörande, eller återförvisa målet till tribunalen för avgörande.
- 107 I förevarande fall har tribunalen, såsom konstaterats inom ramen för prövningen av den första och den andra grunden, gjort sig skyldig till felaktig rättstillämpning vad gäller bedömningen av det första av de villkor – för vilka det redogörs i punkt 32 ovan – som ska vara uppfyllda för att unionen ska ådra sig utomobligatoriskt skadeståndsansvar.
- 108 Eftersom tribunalen fann att det inte förelåg en tillräckligt klar överträdelse av en unionsrättslig bestämmelse prövade tribunalen inte, i punkt 92 i den överklagade domen, de övriga, kumulativa, villkor som ska vara uppfyllda för att unionen ska ådra sig utomobligatoriskt skadeståndsansvar (se, för ett liknande resonemang, dom av den 19 april 2007, Holcim (Deutschland)/kommissionen, C-282/05 P, EU:C:2007:226, punkt 57).

109 Mot denna bakgrund ska målet återförvisas till tribunalen för att den för det första, utan att ta hänsyn till omständigheter som rådet inte beaktade vid upptagandet av HTTS i de omtvistade förteckningarna, ska kunna göra en ny prövning av huruvida det eventuellt föreligger en sådan tillräckligt klar överträdelse av en unionsbestämmelse för att unionen ska ådra sig utomobligatoriskt skadeståndsansvar. Därefter, om denna prövning visar att en sådan överträdelse föreligger, ankommer det på tribunalen att pröva de övriga villkor som ska vara uppfyllda för att unionen ska ådra sig utomobligatoriskt skadeståndsansvar, vilka det redogjorts för i punkt 32 ovan.

Rättegångskostnader

110 Eftersom målet återförvisas till tribunalen ska frågan om rättegångskostnader i målet om överklagande anstå.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (stora avdelningen) följande:

- 1) **Europeiska unionens tribunals dom av den 13 december 2017, HTTS/rådet (T-692/15, EU:T:2017:890) upphävs.**
- 2) **Målet återförvisas till Europeiska unionens tribunal.**
- 3) **Frågan om rättegångskostnader anstår.**

Underskrifter